

Koraki mojega življenja

Tudi vi se odločite
za ginekološki pregled!

Zora

Državni program zgodnjega odkrivanja
predrakavih sprememb
materničnega vratu

Zakaj svetujemo preventivni ginekološki pregled?

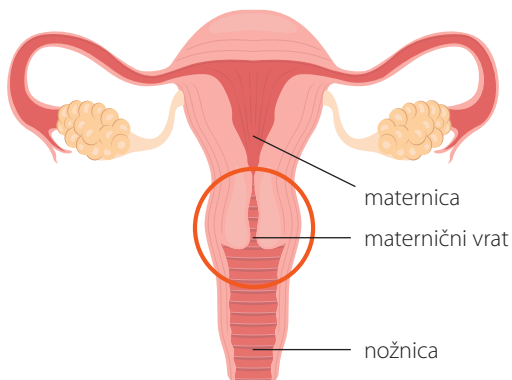
- * Odločitev za preventivni ali redni ginekološki pregled, tj. takrat, ko ženska nima ginekoloških težav, je dokaz njenega ozaveščenega in odgovornega odnosa do lastnega zdravja. S tem pregledom lahko odkrijemo spremembe celic materničnega vratu, še preden bi lahko postale rakave.
- * Če spremembe odkrijemo pravočasno, lahko s preprostim zdravljenjem bolezni preprečimo. Za raka materničnega vratu je namreč značilno, da se začne neopazno in brez znakov, ko pa povzroči težave, je zdravljenje zahtevno in manj uspešno.

Kaj je bris materničnega vratu?

Bris materničnega vratu in materničnega kanala je sestavni del rednega preventivnega ginekološkega pregleda za preprečevanje raka materničnega vratu. Gre za neboleč, kratek in preprost poseg:

- * Ginekologinja ali ginekolog s posebnim loparčkom in krtačko rahlo podrsa po sluznici materničnega vratu in kanala, da pridobi vzorec njenih celic.
- * Odvzete celice prenese na objektno stekelce in jih pripravi za kasnejše obarvanje ter pregled pod mikroskopom. Z obarvanjem se namreč v celicah pod mikroskopom pokaže, ali je njihova zgradba normalna ali pa spremenjena.

Mesto odvzema brisa materničnega vratu

Kaj pokaže pregled celic v brisu materničnega vratu?

Spremembe celic, ki jih v laboratoriju ugotovijo pod mikroskopom, se razvrščajo v dve skupini: izvid brisa je lahko **negativen** ali **patološki**.

NEGATIVEN IZVID - okrog **95 od 100 žensk** ima negativen izvid presejalnega testa. To pomeni, da so celice lahko povsem normalne, ali spremenjene zaradi drugih vzrokov, ki niso nevarni za raka (npr. vnetje). Verjetnost, da imajo te ženske predrakave ali rakave spremembe materničnega vratu je izjemno majhna, zato se svetuje ponovni pregled čez tri leta, razen če ginekolog svetuje drugače. Kljub negativnemu izvidu presejalnega testa je prav, da so ženske pozorne na spremembe in se ob morebitnih simptomih boleznih predčasno naročijo na pregled pri svojem ginekologu.

PATOLOŠKI IZVID - okrog **5 od 100 žensk** ima patološki izvid presejalnega testa. Od tega imajo 4 ženske spremembe nizke stopnje, ki narekujejo kontrolni pregled čez pol leta. Ena ženska ima spremembe visoke stopnje, ki narekuje kolposkopski pregled. Patološki izvid presejalnega testa še ne pomeni, da ima ženska raka materničnega vratu, je pa zanj bolj ogrožena.

Spremembe nizke stopnje:

Brisi, v katerih ugotovijo blage celične spremembe.

Najpogostejša izvida sta:

- * **APC-N**, kar pomeni **A**tipične **P**loščate **C**elice, **N**eopredeljene in
- * **PIL-NS**, kar pomeni **P**loščatocelična **I**ntraepitelijska **L**ezija **N**izke Stopnje.

Pri obeh izvidih gre le za blage spremembe ploščatih celic, zato je potreben kontrolni ginekološki pregled čez šest mesecev. Takrat ponovno odvzamejo bris materničnega vratu, pa tudi bris za določitev nevarnejših genotipov človeških papilomavirusov (HPV).

Zdravljenje bo potrebovala 1 od 10 žensk s spremembami nizke stopnje.

Spremembe visoke stopnje:

- * **APC-VS**, kar pomeni **A**tipične **P**loščate **C**elice, pri katerih ni mogoče izključiti sprememb **V**isoke **S**topnje,
- * **PIL-VS**, kar pomeni **P**loščatocelična **I**ntraepitelijska **L**ezija **V**isoke **S**topnje.
- * Izvida **AŽC-N** (**A**tipične **Ž**lezne **C**elice, **N**eopredeljene) in **AŽC-VN** (**A**tipične **Ž**lezne **C**elice, **V**erjetno **N**eoplastične) sta izjemno redka. Gre za spremembe žleznih celic v brisu materničnega vratu.

Ženskam s spremembami visoke stopnje se priporoča kolposkopski pregled. Zdravljenje bo potrebovalo 6 od 10 žensk.

Zdravljenje začetnih predrakavih sprememb materničnega vratu ne zmanjšuje sposobnosti za kasnejšo zanositev ter ne vpliva na spolno življenje.

Kako pogosto je potreben pregled brisa materničnega vratu?

- * Raziskave kažejo, da se spremembe materničnega vratu razvijajo v raka postopno več let. Zato pri ženski, ki nima ginekoloških težav, zadošča opraviti bris materničnega vratu vsako tretje leto, potem ko sta izvida dveh testov, opravljenih v obdobju enega leta, negativna.
- * Kako in kdaj boste izvedele za rezultat izvida brisa materničnega vratu ali testa HPV, vam bo povedala ginekologinja ali ginekolog, ki vam je bris odvezel. Praviloma morate izvedeti za izvid najkasneje v 4 tednih po odvzemu.
- * Če bo vaš bris ocenjen kot neuporaben ali bodo v njem odkrite sumljive spremembe, vam bo to pojasnila ginekologinja oz. ginekolog in boste povabljeni na kontrolni pregled.
- * Ženske, ki so se zdravile zaradi predrakavih sprememb, morajo pogosteje na kontrolne preglede; natančnejša navodila bodo dobile pri svoji ginekologinji oz. ginekologu.
- * Ženske, ki so se zdravile zaradi raka materničnega vratu, morajo na pregled vsako leto.

Kaj je triažni test HPV in kakšen je lahko izvid?

Pri triažnem testu HPV gre za neboleč, kratek in preprost poseg, pri katerem ginekologinja ali ginekolog s posebno krtačko rahlo podrsa po sluznici materničnega vratu in kanala, da pridobi vzorec celic. Del krtačke nato vloži v stekleničko s posebno tekočino, ki jo pošlje v poseben laboratorij, kjer ugotavljajo, ali je ženska okužena s HPV. Pri večini žensk, pri katerih opravimo triažni test HPV, je izvid testa negativen, zato ženski priporočamo ponovni redni preventivni odzem brisa materničnega vratu čez tri leta.

S testom HPV ugotavljajo prisotnost nevarnejših genotipov HPV, ki so lahko povzročitelji hudih predrakavih sprememb in raka materničnega vratu. Dolgotrajna okužba s HPV povzroči patološke spremembe celic, ki jih je mogoče odkriti z brisom materničnega vratu. S testom HPV iščejo tiste ženske, pri katerih je tveganje za že prisotne predrakave spremembe večje, zato se tak test imenuje tudi triažni test HPV. Ta triažni test, napravljen v skladu z ginekološkimi smernicami, je za žensko brezplačen. Test HPV je sestavni del ginekološkega pregleda takrat, ko so v brisu materničnega vratu blago spremenjene patološke celice ali se je ženska zaradi predrakavih sprememb že zdravila. Če pa želi ženska, pri kateri je bris materničnega vratu ves čas negativen, opraviti tudi test HPV, ali pa so pri njej glede na izvid brisa primernejši drugi postopki, je zanjo ta storitev samoplačniška.

- * **Če je triažni test HPV negativen in je bris materničnega vratu negativen ali izvid kaže le na blago spremenjene celice**, je mogoče v več kot 99 % predvideti, da predrakavih sprememb ali raka materničnega vratu ni, zato se ženski priporoča, da se vrne na ponovni odzem brisa materničnega vratu čez tri leta.
- * **Če je triažni test HPV pozitiven in so tudi v brisu materničnega vratu prisotne patološke celice**, to lahko pomeni večjo verjetnost predrakavih sprememb. V tem primeru je treba opraviti dodatne preiskave, npr. kolposkopijo.

- * **Če pa je bris materničnega vratu negativen in je izvid triažnega testa HPV pozitiven**, gre zelo verjetno za nenevarno prehodno okužbo s HPV. Približno 90 % okužb s HPV izzveni v enem letu do dveh brez bolezenskih sprememb. V takem primeru je treba triažni test HPV ponoviti čez eno leto.

Prednost triažnega testa HPV je v tem, da takrat, ko je izvid testa negativen, žensko razbremeni strahu in nepotrebnih ter prepagostih ginekoloških pregledov.

Zanesljivost pregleda celic v brisu materničnega vratu in testa HPV

Pregled celic v brisu materničnega vratu je zanesljiv, zato je mogoče z ustreznimi postopki v 80-90 % primerov preprečiti nastanek raka. Seveda pa ima tudi svoje omejitve.

- * Oceno celic v brisu včasih otežuje ali celo prepreči slab vzorec: zgodi se, da je celic v brisu premalo, da so pomešane z izcedkom ali krvjo. V takem primeru vas bodo povabili na ponovni pregled. Nemogoče pa je povsem izključiti tudi zmotno oceno ocenjevalca. Program ZORA posveča posebno skrb kakovosti dela izvajalcev in izobraževanju, še posebej strokovnemu nadzorovanju dela v laboratorijih, da bi bile ocene brisov čim bolj zanesljive. HPV testiranje je laboratorijska preiskava, pri kateri izvida ne moti izcedek ali kri, zato ga je treba ponoviti le izjemoma.
- * Kljub negativnemu izvidu brisa materničnega vratu pa bodite pozorne na vsak nov znak in obiščite svojo ginekologinjo ali ginekologa, če imate naslednje težave:
 - o ponavljajoče se krvavitve ali rjav izcedek po spolnem odnosu;
 - o ponavljajoče se krvavitve ali rjav izcedek med dvema menstruacijskima krvavitvama;
 - o krvavitev v pomenopavzi;
 - o dolgotrajen smrdeč izcedek iz nožnice, brez znakov vnetja;
 - o stalne bolečine v križu, če niso posledica sprememb hrbtenice;
 - o pogosto in boleče uriniranje ali krvav urin, če vaš splošni zdravnik ugotovi, da nimate vnetja mehurja.

Kaj je kolposkopija? Kdaj je potrebna in čemu? Kaj je izvid CIN in kdaj je potrebno zdravljenje?

Če se spremembe materničnega vratu ponavljajo oz. so izvidi brisa materničnega vratu večkrat patološki, je treba opraviti dodatne preiskave.

Ginekologinja ali ginekolog pri ginekološkem pregledu z mikroskopom (kolposkopom) najprej pregleda maternični vrat. Pregled z mikroskopom se imenuje kolposkopija. S posegom, ki se imenuje biopsija, odvzame košček tkiva materničnega vratu, da ga patologi pregledajo v laboratoriju ter ocenijo vrsto in razširjenost sprememb v celicah. Te spremembe se imenujejo CIN (cervikalna intraepitelijska neoplazija) in jih razvrščajo v tri razrede:

- * Izvid CIN 1 pomeni, da so spremembe celic materničnega vratu blage, najpogosteje zaradi okužbe s HPV. Pri ženskah s CIN 1 se redko odločijo za takojšnje zdravljenje (npr. pri tistih, ki na ginekološke pregleda prihajajo le občasno); praviloma se pri njih najprej opravi test HPV;
- * CIN 2 pomeni, da so spremembe zmerne;
- * CIN 3 pa pomeni, da so spremembe celic materničnega vratu hujše.

Pri CIN 2 in CIN 3 se ginekologi praviloma odločijo za takojšnjo odstranitev spremembe z električno zanko (poseg se imenuje LLETZ) ali s kirurškim nožem.

Nekaj nasvetov pred pregledom

- * Če na ginekološkem pregledu niste bili že tri leta ali več, ne čakajte na vabilo! Takoj se naročite na pregled pri svoji ginekologinji ali ginekologu.
- * Če uporabljate kemično kontracepcijo (kondom s spermicidi, kreme, pene itd.) in vlažilne kreme, svetujemo, da 24 ur pred pregledom nimate spolnih odnosov. Ta sredstva namreč vplivajo na izvid brisa materničnega vratu in testa HPV.
- * Na pregled in odvzem brisa pridite v času, ko nimate menstruacije, ker kri v brisu ovira pregled celic.

Kako dobite več informacij o preventivnih ginekoloških pregledih in o programu ZORA?

- * Če imate dodatna vprašanja ali pomisleke v zvezi s preventivnimi ginekološkimi pregledi, odvzemi brisov materničnega vratu ali s postopki zgodnjega odkrivanja in zdravljenja, se pogovorite s svojo izbrano ginekologinjo ali ginekologom.
- * Vprašanja lahko pošljete tudi na naslov:
**Program ZORA,
Onkološki inštitut Ljubljana,
Zaloška 2, 1000 Ljubljana,
01/5879-575,**
ali na elektronski naslov
zora@onko-i.si
- * Mnogo koristnih informacij lahko najdete tudi na naši spletni strani
zora.onko-i.si

Kaj je državni program ZORA?

- * Ime preventivnega programa ZORA sestavljajo črke iz naslova programa: **Z**godnje **O**dkrivanje **predRA**kavih sprememb materničnega vratu.
- * S programom ZORA želimo spodbuditi ženske, da bi prihajale na redne ginekološke preglede.
- * Program ZORA poteka tako, da vsaka ženska, stara 20–64 let, ki v treh letih ne bo opravila preventivnega pregleda, dobi vabilo.
- * Ženska, pri kateri bosta dva izvida brisa materničnega vratu, opravljena v obdobju enega leta, negativna, bo dobila vabilo na naslednji pregled čez tri leta.
- * Pri ženskah, ki še niso imele vaginalnih spolnih odnosov, je tveganje za raka materničnega vratu skrajno majhno, zato ni potrebno, da pridejo na odvzem brisa. Prosimo pa, da nam to sporočijo.
- * Odvzem brisa materničnega vratu prav tako ni potreben pri ženskah, pri katerih je bila maternica odstranjena v celoti (z materničnim vratom) zaradi nerakave bolezni. Če maternični vrat ni bil odstranjen, naj se ženske udeležujejo rednih ginekoloških pregledov, kot če ne bi bile operirane. Če je bila maternica odstranjena zaradi hudih predrakavih sprememb, pa morajo ženske na odvzem brisa hoditi prvi dve leti.
- * Zelo malo je verjetno, da za rakom materničnega vratu zboli ženska, pri kateri so bili izvidi brisov materničnega vratu ves čas do njenega 64. leta starosti negativni. Vabilo na pregled ji zato ne bomo več pošiljali. Priporočamo pa ji, da se o nadaljnjih preventivnih pregledih pogovori s svojo ginekologinjo ali ginekologom.
- * Za učinkovitejše preprečevanje raka materničnega vratu je cepljenje proti HPV vključeno v državni program cepljenja. Cepijo se deklice in dečki v 6. razredu osnovne šole. Zamudniki se lahko brezplačno cepijo do dopolnjenega 26. leta, nato pa je cepljenje samoplačniško.

- * Redni ginekološki pregledi so najboljši način za odkrivanje predrakavih sprememb materničnega vratu.
- * Dosledno poskrbite, da pregled zanesljivo opravite vsake tri leta.
- * V državnem programu ZORA vsako žensko spomnimo, kdaj je čas za ponovni pregled in jo nanj tudi pisno povabimo. Skupaj bomo močnejše in lahko premagamo tudi raka!

**RAVNAJTE ODGOVORNO,
ODZOVITE SE VABILU IN
PRIDITE NA PREGLED!**

Zora

Državni program zgodnjega odkrivanja
predrakavih sprememb
materničnega vratu

Državni program ZORA

Onkološki inštitut Ljubljana
Zaloška 2, 1000 Ljubljana

Spletna stran: zora.onko-i.si
E-naslov: zora@onko-i.si